

вах підприємства при впровадженні інновацій виявились неготовими до розробки систем мотивації інноваторів. Керівництво інноваційних підприємств часто проявляє технократизм і ігнорує необхідність належного стимулювання працівників, намагаючись знизити витрати інноваційного процесу. Однак варто відмітити деякі нововведення в оплаті праці, які проводяться окремими підприємствами технологічних і продуктових інновацій. Це, зокрема:

— поширення практики переведення на відрядну систему оплати праці як всіх працівників інноваційних підприємств, так і інноваційних підрозділів. Виведення підприємств із кризи, необхідність збільшення обсягів виробництва і повне завантаження виробничих потужностей створюють реальну основу для відмови від погодинної оплати і її зрівнялівки;

— зміни у погодинній оплаті праці, що в основному стосується керівників і спеціалістів, які часто отримують менше ніж кваліфіковані робітники. У зв'язку з цим в окремих випадках на рівні цехів стимулювання спеціалістів-погодинників здійснюється з допомогою гнучкої системи оплати праці на основі підвищувального коефіцієнта (КТУ). В інших випадках робляться спроби прив'язати результати роботи інженерно-технічних працівників і службовців до результатів праці всього колективу або певного підрозділу;

— організація цільового стимулювання працівників інноваційних підрозділів за окремими формами: на період освоєння інноваційної продукції працівникам відповідних підрозділів механічно підвищуються оклади або розцінки за продукцію; приймаються заходи прямого економічного стимулювання для закріплення працівників за інноваційним підприємством (наприклад, за кожний відпрацьований місяць виплачується 1 % «стажової» надбавки до тарифної заробітної плати).

Отже, на інноваційних підприємствах існує велика різноманітність підходів до вирішення проблеми кадрового забезпечення, залучення працівників для цілей інновацій, і управління ними, виникає проблема формування і удосконалення єдиної організаційної культури підприємства наявним персоналом, а в ході експериментування створюються відповідні схеми управління персоналом, частина з яких має позитивний ефект.

Література

1. Бирюкова В. Изменения в деятельности разных групп персонала предприятия в условиях инновации // Инновации в постсоветской промышленности / Под ред. В.И. Кабалиной. — М.: ИСИТО, 2006. — Ч. 2. — С. 334—335.
2. Гуськова Н., Донова И. Кадровое обеспечение инноваций // Там же. — С. 305—314.
3. Киблицкая М. Подходы высшего менеджмента к стимулированию работников в ходе инновационного процесса. — Рукопись. ИСИТО, июль 2007 г.

Грибань Наталія,
студентка 2-го курсу магістратури,
natalia1995gryban@gmail.com

Грищенко Тетяна Василівна,
к.е.н., доцент, доцент,
optim_15@bigmir.net,
Київський національний університеті мені Тараса Шевченка

ВІТЧИЗНЯНА ТА СВІТОВІ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ФАКТОР СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ОТЕЧЕСТВЕННАЯ И МИРОВАЯ СИСТЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ КАК ФАКТОР СТИМУЛИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

NATIONAL AND GLOBAL TAXATION SYSTEMS AS A STIMULATING FACTOR OF INNOVATION ACTIVITY

Анотація. Досліджено систему оподаткування інноваційних підприємств в Україні та її прямий зв'язок із рівнем інноваційної діяльності; проаналізовано міжнародний досвід оподаткування підприємств та ідентифіковано можливі шляхи підвищення інноваційної активності України.

Аннотация. Исследована система налогообложения инновационных предприятий в Украине и ее прямая связь с уровнем инновационной деятельности, проанализирован международный опыт налогообложения предприятий и идентифицированы возможные пути повышения инновационной активности в Украине.

Abstract. Taxation of innovative enterprises in Ukraine and its direct relationship with the level of innovation activity are researched. International experience of taxation and searches possible ways of increasing innovation activity of enterprises in Ukraine are considered.

Впровадження інновацій стало однією з передумов того, що сучасні економіки світу досягли стабільного економічного зростання. Досягнення науки і технології визначають не тільки динаміку економічного зростання, але і рівень конкурентоспроможності держави у світовому співтоваристві. На жаль, Україні поки пишатися нічим: її частка у світовому ринку наукомісткої продукції складає близько 0,3 %, а частка інноваційної продукції — менше 5 % від загального обсягу промислової продукції [1]. Стимулювання інноваційної діяльності підприємств в Україні важливе ще й тому, що більшість підприємств в Україні мають високий рівень зношеності основних засобів. Обсягів традиційних джерел фінансування, таких як амортизація, власні кошти, бюджетне фінансування, банківські кредити не вистачає, щоб задовольнити інвестиційні потреби промислових підприємств України у здійсненні широкомасштабного оновлення основного капіталу. Тому важливим завданням стає створення привабливого інвестиційного клімату, одним із факторів якого є реформування системи оподаткування інноваційних підприємств.

Дане дослідження ставить собі завдання дослідити наявну систему оподаткування інноваційних підприємств в Україні та її прямий зв'язок із рівнем інноваційної діяльності підприємств; дослідити міжнародний досвід оподаткування підприємств інноваційної діяльності та розробити рекомендації для покращення ситуації в Україні.

Українські підприємства з їх технологічною застарілістю не в змозі скласти конкуренцію зарубіжним компаніям. Станом на 2014 рік коефіцієнт зношення основних засобів підприємств України за видами економічної діяльності становив 83,5 %! (Табл. 1) Відтак існує потреба в оновленні застарілого обладнання, впровадженні інноваційних методів виробництва, управління.

Таблиця 1

СТУПІНЬ ЗНОСУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ за 2001—2014 рр.

Рік	Сума накопиченого зносу основних засобів, млн грн	Темп зростання суми зносу основних засобів, %	Ступінь зносу, %	Рік	Сума накопиченого зносу основних засобів, млн грн	Темп зростання суми зносу основних засобів, %	Ступінь зносу, %
2001	412199	—	45	2008	1898449	132,7	61,2
2002	452579	113,7	47,2	2009	2306298	180,1	60
2003	487326	109,8	48	2010	4917565	121,5	74,9
2004	553616	107,7	49,3	2011	5616893	213,2	75,9
2005	614636	113,6	49	2012	7012030	114,2	76,7
2006	794387	111	51,5	2013	8044362	124,8	77,3
2007	1054018	129,2	52,6	2014	11477195	142,7	83,5

Якщо поглянути на структуру джерел фінансування інноваційної діяльності, то побачимо, що найбільша питома вага відводиться самофінансуванню (рис. 1). У 2014 році 85 % інноваційних витрат фінансувались за рахунок власних коштів підприємств. А загалом упродовж 10 років цей показник не опускався нижче 52,9 %. Самофінансування передбачає собою підвищення ролі власних фінансових ресурсів, зокрема чистого прибутку й амортизаційних відрахувань у формуванні капіталу суб'єкта господарювання [10]. Тому, за нинішніх умов, важлива роль у стимулюванні інноваційних підприємств відводиться оподаткуванню, як важелю прямого впливу на розмір чистого прибутку, з якого і фінансуються інновації.

Розмір інвестицій, які вкладаються у вітчизняну науку, дуже незначний (менше 1 % ВВП), що об'єктивно позбавляє її можливості реалізувати свою функцію ефективного наукового забезпечення інноваційного розвитку економіки, для чого потрібно було б мати наукоємність ВВП понад 1,7 % [9]. В Україні спостерігається зменшення кількості інноваційних підприємств із 2012 року (рис. 2). Станом на 2014 рік спостерігається зменшення як загальної кількості промислових підприємств, так і кількості інноваційних підприємств.

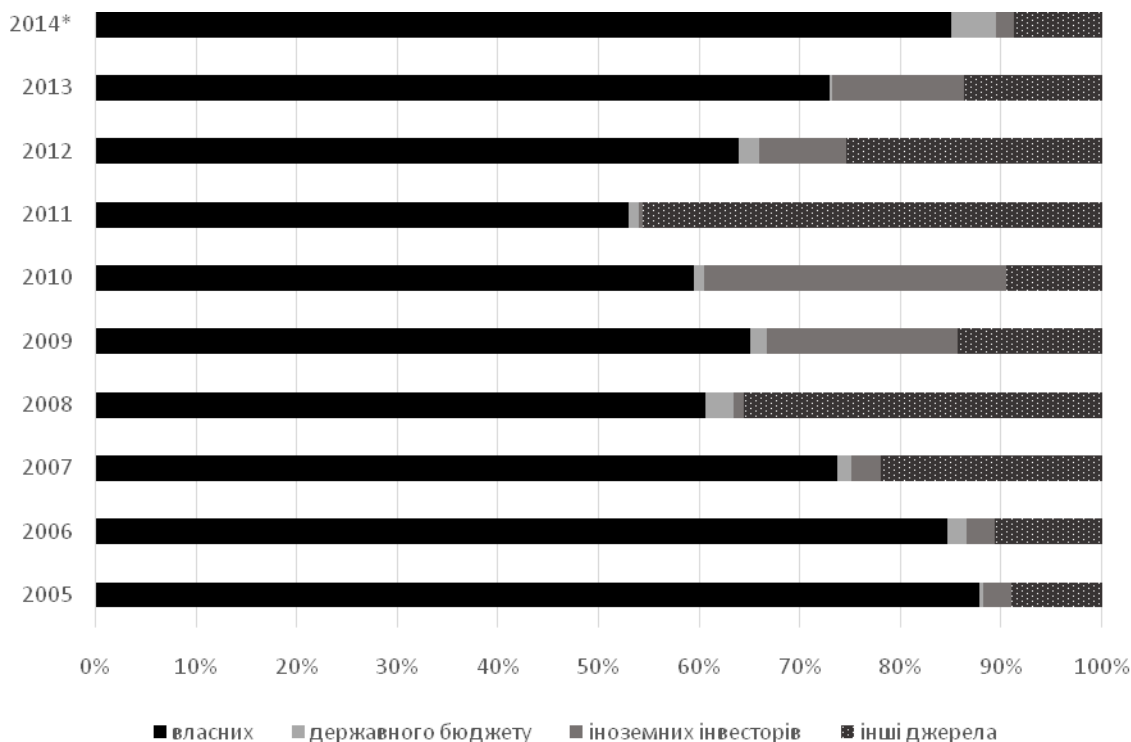

Рис. 1. Структура джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні у 2005—2014 рр., %

* дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції. (Джерело: Державна служба статистики України)

На фоні зменшення кількості інноваційних підприємств зменшується і загальна сума витрат на інноваційну діяльність із 2011 року (-2853,3 млн грн, -1918 млн грн, -1866,7 млн грн у 2012, 2013, 2014 роках відповідно) (рис. 3). Найбільшу питому вагу у витратах інноваційної діяльності (60—70 %) становлять кричущі витрати на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. Сума витрат на дослідження та розробки із 2009 постійно зростає. На кінець 2014 року складає 1754,6 млн грн, однак їх частка порівняно невелика. Робимо висновок, що внаслідок обмежених ресурсів фінансування інновацій і загальний обсяг їх упровадження зменшується.

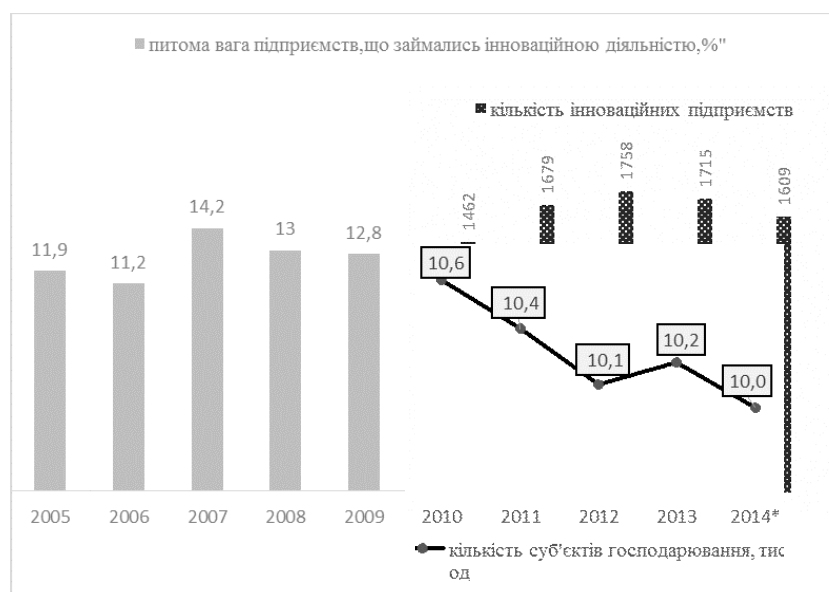

Рис. 2. Динаміка кількості інноваційних підприємств, їх частки у загальній кількості промислових підприємств в Україні 2010—2014 рр.

* дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції. (Джерело: Державна служба статистики України)

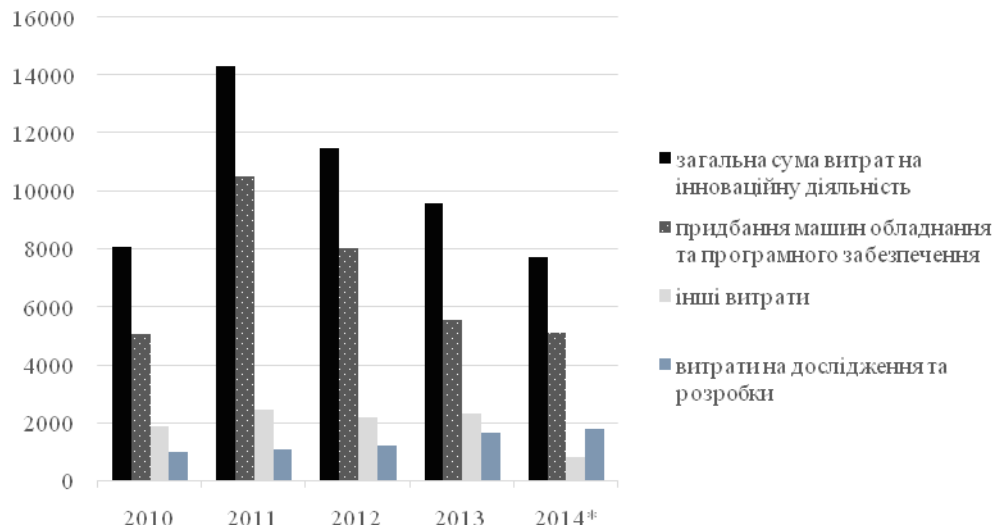

Рис. 3. Динаміка загальних витрат на інноваційну діяльність та її основних складових у 2010—2014 рр.

* дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції (джерело: Державна служба статистики України)

Система оподаткування інноваційних підприємств в Україні.

Відповідно до Закону «Про інноваційну діяльність», суб'єкти інноваційної діяльності мали право на отримання таких видів пільг: а) податкові; б) амортизаційні; в) митні, поки дія статей 21 і 22 Закону «Про інноваційну діяльність» не призупинялася.

Станом до 2003 року особливості в оподаткуванні інноваційної діяльності полягали в наданні пільг щодо:

- 1) податку на додану вартість;
- 2) податку на прибуток і
- 3) земельного податку; а також амортизаційні та митні пільги [6].

Зараз ці пільги відмінені, існують тільки податкові пільги певним підприємствам літакобудівної, космічної галузей і пільги збережені за технологічними парками Законом України від 16.07.1999 р. «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» [3, 7]; для всіх інших діє загальна система оподаткування, яку наведено у табл. 2.

Таблиця 2

ЗАГАЛЬНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ТИПОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ВПРОДОВЖ 2010—2016 рр. [7]

Податки, внески, що сплачує підприємство	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
П на ПБ	16 %, 0 %	16 %, 0 %	16 %, 0 %	16 %	18 %	18 %	18 %
ПДВ	17 %	17 %	17 %	17 %	20 %;	20 %;	20 %
	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	експорт 0 %	експорт 0 %
					7 %	Фармацевтична продукція — 7 %	Фармацевтична продукція — 7 %
ПДФО	15 %, 17 %	15 %, 17 %	15 %, 17 %	15 %, 17 %	15 %, 17 %	0 %, 15 %, 20 %	0 %, 18 %
ЄСВ	від 36,76 % до 49,7 %	від 36,76 % до 49,7 %	34,7 %, 36,21 %, 36,6 %, 38,11 %	34,7 %, 36,21 %, 36,6 %, 38,11 %	34,7 %, 36,6 %, 36,21 %, 38,11 %	36,20 %	22 %.
			36,76 до 49,70 %	36,76 до 49,70 %			

Щодо дослідження світового досвіду оподаткування підприємств, то слід сказати, що податок на прибуток в Україні нижчий, порівняно з іншими державами: Росія — 20 %; США — 34 %, Франція — 33,33 %, Японія — може сягати 40 %. Це є стимулюючим фактором.

Ситуація з ПДВ така: Росія — 18 %, 10 %, 0 %; США — відсутній; Франція (ставки диференційовані) — 18,6 %, 33,33 %, 7 %, 5,5 %, Японія — 5 %. На цьому фоні в Україні цей податок вищий. ПДФО: Росія — 13 %, 30 % для нерезидентів; США — оподатковуються всі доходи, але є значні пільги; Франція — 10,52 % максимальна 47 %; Японія — диференційовані від 5 % до 40 %, залежно від доходу [5]. Теж маємо перевищення базових ставок в Україні над базовими у інших країнах.

Отже, за оподаткуванням прибутку Україна практично не відрізняється від сусідніх країн, але рівень оподаткування праці (ПДФО та ЄСВ) в Україні один із найвищих. Без вирішення проблеми ЄСВ і «зарплати в конвертах» інвестиційна привабливість України буде значно нижчою порівняно з сусідніми країнами. Оскільки іноземні інвестори платять «білі» зарплати, приходячи в Україну, вони одразу опиняються у менш вигідному становищі порівняно з вітчизняними компаніями, які використовують «сірі» схеми оплати праці.

Маємо такі висновки. Критичний стан інноваційної діяльності підприємств, їх постійне зменшення та потреба в оновленні основних засобів потребує негайного вирішення шляхом:

- введення в дію пільг і стимулів у галузі інноваційної діяльності у тому числі податкових;
- створення і розповсюдження бізнес-інкубаторів, технопарків, центрів трансферу технологій;
- розвитку венчурних та інноваційних фондів;
- підготовки висококваліфікованих працівників і залучення їх в активні галузі для створення нових технологій;
- активізації міжнародного наукового та науково-технічного співробітництва [8];
- запровадити в Україні інвестиційний податковий кредит або інвестиційну податкову знижку, які надаватимуться за умови повного використання амортизаційних відрахувань на інвестиційні цілі [11].

Реалізація запропонованих заходів дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств, стабілізувати прискорений процес оновлення виробництва, ефективно використовувати внутрішні та залученні зовнішні інвестиції на інноваційну діяльність.

Література

1. Андрюшко А.К. Дослідження сучасного стану та розвитку інноваційної активності підприємств України [Електронний ресурс] // 2013. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2712>.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» [Електронний ресурс] // 2012. — Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
3. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» [Електронний ресурс] // 2012. — Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/991-14/para082#082>.
4. Кошевий М.М. Актуальні аспекти наукоємних виробництв та наукоємних галузей економіки [Електронний ресурс] // 2011. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2712>.
5. Міжнародний досвід оподаткування (досвід розвитку та модернізації податкових служб країн світу) [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/>
6. Несинова С. В. Господарське право України. Навч. посіб. / Несинова С. В., Воронко В. С., Чебикіна Т. С. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 564 с.
7. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] // 2016. — 2010. — Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
8. Сидорчук І.П. Оцінка сучасного стану інноваційного розвитку промислових підприємств України [Електронний ресурс] // 2013. — Режим доступу: <http://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n23/44.pdf>
9. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010—2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=48719>
10. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 554 с.
11. Шумейко О. Ю., Бурченко В. С. Амортизаційна політика та її вплив на відтворення основних засобів підприємства [Електронний ресурс] // 2015. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4424>